

POSTANOWIENIE

Dnia 30 czerwca 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jacek Grela (przewodniczący)

SSN Tomasz Szanciło

SSN Kamil Zaradkiewicz (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa W. Ż.

przeciwko Skarbowi Państwa - Państwowemu Gospodarstwu Wodnemu Wody
Polskie w W.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 30 czerwca 2020 r.,

zażalenia strony pozwanej

na wyrok Sądu Apelacyjnego w (...)

z dnia 24 kwietnia 2019 r., sygn. akt I ACa (...),

**oddala zażalenie, pozostawiając rozstrzygnięcie o kosztach
postępowania zażaleniowego w orzeczeniu kończącym
postępowanie w sprawie.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 24 kwietnia 2019 r. Sąd Apelacyjny w (...) uchylił zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego w K. z dnia 22 listopada 2017 r. i sprawę przekazał temu Sądowi do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego, ponieważ uznał, że sąd I. instancji nie rozpoznał istoty sprawy.

W motywach rozstrzygnięcia wskazał, że Sąd Okręgowy błędnie przyjął, że w przypadku dochodzenia odszkodowania, o którym mowa w art. 17 ust. 2 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. - Prawo wodne (tekst jedn. Dz. U. 2017, poz. 1121, uchylona z dniem 1 stycznia 2018 r., dalej ustawa Prawo wodne z 2001 r.) Skarb Państwa jako pozwany nie ponosi odpowiedzialności z uwagi na uregulowanie zawarte w art. 11 ust. 1 pkt 4 ustawy Prawo wodne z 2001 r., zgodnie z którym prawa właścicielskie w stosunku do wód publicznych stanowiących własność Skarbu Państwa, niewymienionych w pkt 1-3, wykonuje marszałek województwa jako zadanie z zakresu administracji rządowej wykonywane przez samorząd województwa. Podniósł, że, po pierwsze, ani art. 17 ust. 2 ani art. 11 ust. 1 pkt 4 ustawy Prawo wodne z 2001 r. nie wskazują w żaden sposób, że z uwagi na fakt wykonywania uprawnień właścicielskich przez marszałka województwa odpowiedzialność odszkodowawcza przechodzi na samorząd województwa, a zatem podmiot całkowicie odrębny tak prawnie, jak i ustrojowo od Skarbu Państwa. Po drugie, konstrukcja art. 11 ust. 1 ustawy Prawo wodne z 2001 r., który wymieniał cztery różne podmioty wykonujące prawa właścicielskie Skarbu Państwa, nie dawała podstaw do rozróżnienia odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa i województwa w zależności od charakteru danych wód. Po trzecie, w art. 11 ust. 1 ustawy Prawo wodne z 2001 r. mowa jest wyłącznie o prawach właścicielskich, a nie zobowiązaniach. Zdaniem Sądu Okręgowego, po czwarte, przeciwko przyjęciu odpowiedzialności województwa przemawiają obecne uregulowania zawarte w ustawie z dnia 20 lipca 2017 r. - Prawo wodne (tekst jedn. Dz. U. 2018, poz. 2268, dalej ustawa Prawo wodne z 2017 r.). Sąd II instancji wskazał, że wobec błędnego przyjęcia braku legitymacji biernej po stronie Skarbu Państwa, Sąd Okręgowy zaniechał przeprowadzenia postępowania dowodowego co do zakresu szkody oraz rozpoznania zarzutów Pozwanego w tym przedmiocie. W zaskarżonym orzeczeniu Sąd Apelacyjny oznaczył Pozwanego jako Skarb Państwa - Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie w W.

W zażaleniu na to orzeczenie Pozwany zarzucił naruszenie art. 386 § 4 k.p.c. poprzez zakwestionowanie przez Sąd Apelacyjny nierozpoznania istoty sprawy przez sąd I. instancji na skutek wadliwego ustalenia przez ten Sąd podmiotu,

któremu w niniejszym postępowaniu przysługuje legitymacja bierna, podczas gdy przyznanie Skarbowi Państwa legitymacji biernej w sprawach o zapłatę odszkodowania za grunt przejęty przez Skarb Państwa jako właściciela wody w trybie art. 17 ust. 1 ustawy Prawo wodne z 2001 r. prowadzi do naruszenia przez Sąd Apelacyjny przepisów prawa materialnego, tj.: 1) art. 11 ust. 1 pkt 4 w zw. z art. 17 ust. 2 ustawy Prawo wodne z 2001 r.; 2) art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy z 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (tekst jedn. Dz. U. z 2016, poz. 486 ze zm.); 3) art. 417 § 1 i 2 k.c.; 4) art. 11 ust. 1 pkt 4 w zw. z art. 17 ust. 2 ustawy Prawo wodne z 2001 r.; 5) art. 11 ust. 1, art. 11 ust. 1a i 1b ustawy Prawo wodne z 2001 r.; 6) art. 17 ust. 2 ustawy Prawo wodne z 2001 r. w zw. z art. 415 k.c. oraz naruszenie art. 534 ust. 5 pkt 3 ustawy Prawo wodne z 2017 r. w zw. z art. 67 § 2 i art. 194 k.p.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie w konsekwencji przyjęcia, iż przystąpienie do postępowania sądowego może być rozumiane jako zmiana podmiotu reprezentującego Skarb Państwa w tym postępowaniu, a także art. 534 ust. 5 pkt 3 ustawy Prawo wodne z 2017 r., poprzez jego zastosowanie na skutek przyjęcia, iż Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie (dalej Wody Polskie) może reprezentować Skarb Państwa w miejsce marszałka województwa mimo braku przepisu materialnoprawnego stanowiącego o sukcesji Wód Polskich wobec zobowiązań, należności i praw wynikających z wykonywania zadań z zakresu gospodarki wodnej przez marszałka województwa.

W odpowiedzi na zażalenie Powódka wniosła o jego oddalenie i zasądzenie od Pozwanego na Jej rzecz kosztów postępowania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie strony pozwanej nie zasługiwało na uwzględnienie. Środek odwoławczy uregulowany w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. jest szczególnym środkiem zaskarżenia. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że nie służy on ocenie prawidłowości czynności procesowych sądu podjętych w celu wydania rozstrzygnięcia co do istoty sprawy ani także zaprezentowanego przez ten sąd poglądu na temat wykładni prawa materialnego mającego zastosowanie w sprawie. Przedmiotem kontroli orzeczenia kasatoryjnego sądu apelacyjnego

(wyroku albo postanowienia co do istoty sprawy w postanowieniu nieprocesowym), zaskarżonego zażaleniem wniesionym na podstawie art. 394¹ § 1 k.p.c., która ma charakter formalny, jest istnienie określonych w art. 386 § 4 przesłanek do jego wydania (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 10 stycznia 2013 r., sygn. akt IV CZ 166/12, niepubl.).

W konsekwencji kontrola przez Sąd Najwyższy w tych granicach nie polega na dokonaniu oceny zasadności żądania pozwu, ani także apelacji czy też merytorycznym badaniu stanowiska sądu II. instancji, co do przepisów prawa materialnego mających zastosowanie w sprawie.

Przewidziane w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. zażalenie na orzeczenie kasatoryjne sądu II. instancji służy wyłącznie poddaniu kontroli tego, czy zostało ono prawidłowo wydane. Sąd Najwyższy ocenia, czy stwierdzone przez sąd odwoławczy okoliczności są tymi, które na gruncie art. 386 § 4 k.p.c. usprawiedliwiają wydanie orzeczenia kasatoryjnego, nie zaś reformatoryjnego. W rezultacie przeprowadzonej kontroli Sąd Najwyższy oddala zażalenie bądź uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę sądowi II. instancji do ponownego rozpoznania (zob. np. postanowienia SN z: 26 września 2014 r., sygn. akt IV CZ 49/14, niepubl.; 2 października 2014 r., sygn. akt IV CZ 54/14, niepubl.; 31 stycznia 2018 r., sygn. akt I CZ 8/18, niepubl.).

Zgodnie z art. 386 § 4 k.p.c., uchylenie wyroku połączone z przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania sądowi I. instancji może nastąpić w razie nierozpoznania istoty sprawy przez ten sąd oraz gdy wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego za utrwalone należy uznać stanowisko, że nierozpoznanie istoty sprawy, w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c., jest wadliwością rozstrzygnięcia, która polega na wydaniu przez sąd I. instancji orzeczenia, które nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy, na zaniechaniu zbadania przez ten sąd materialnej podstawy żądania albo merytorycznych zarzutów stron z powodu bezpodstawnego przyjęcia, że istnieje przesłanka materialnoprawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego z: 23 września 1998 r., sygn. akt II CKN 897/97, OSNC 1999, nr 1,

poz. 22; 12 lutego 2002 r., sygn. akt I CKN 486/00, OSP 2003, z. 3, poz. 36; 19 czerwca 2013 r., sygn. akt I CSK 156/13, niepubl.; 25 czerwca 2015 r., sygn. akt V CZ 35/15, niepubl., 7 kwietnia 2016 r., sygn. akt II CZ 6/16, niepubl.).

Nierozpoznanie istoty sprawy zachodzi także w przypadku dokonania przez sąd I. instancji oceny prawnej żądania bez ustalenia podstawy faktycznej, co wymagałoby poczynienia kluczowych ustaleń po raz pierwszy w instancji odwoławczej. Wówczas uzasadnione jest uchylenie orzeczenia ze względu na respektowanie uprawnień stron wynikających z zasady dwuinstancyjności postępowania sądowego (zob. postanowienia SN z: 5 grudnia 2012 r., sygn. akt I CZ 168/12, OSNC 2013, nr 5, poz. 68; 23 września 2016 r., sygn. akt II CZ 73/16, niepubl.; 24 stycznia 2017 r., sygn. akt V CZ 92/16, niepubl.).

W sprawie nierozpoznanie istoty sprawy w przedstawionym wyżej znaczeniu, które ma na względzie art. 386 § 4 k.p.c., niewątpliwie wystąpiło, ponieważ Sąd Okręgowy stwierdził brak pozytywnej przesłanki jurysdykcyjnej w postaci legitymacji procesowej strony pozwanej, a Sąd Apelacyjny ocenił to stwierdzenie za pozbawione podstaw. Tymczasem do nierozpoznania istoty sprawy przez sąd pierwszej instancji dochodzi także w szczególności w razie oddalenia powództwa z uwagi na przyjęcie braku legitymacji procesowej po którejś ze stron (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 9 listopada 2012 r., sygn. akt IV CZ 156/12, niepubl.). Zasadność tej oceny dokonanej przez sąd II. instancji nie podlega kontroli Sądu Najwyższego w toku rozpoznawania zażalenia wniesionego na podstawie art. 394¹ § 1¹ k.p.c. (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego z: 7 listopada 2012 r., sygn. akt IV CZ 147/12; 28 listopada 2012 r., sygn. akt III CZ 77/12; 5 grudnia 2012 r., sygn. akt I CZ 168/12; 19 grudnia 2012 r., sygn. akt II CZ 141/12; 10 stycznia 2013 r., sygn. akt IV CZ 166/12; 13 marca 2014 r., sygn. akt I CZ 10/14, niepubl.).

Z tych względów podstawie na podstawie art. 398¹⁴ w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c. oraz z uwzględnieniem art. 108 § 2 k.p.c. Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

